

RESTITUCJA FUNDACJI „ZAKŁADY KÓRNICKE”¹

Fundacja „Zakłady Kórnickie” (FZK) zawdzięcza swe powstanie darowiźnie Jadwigi z Działyńskich Zamoyskiej oraz jej syna Władysława Zamoyskiego, którzy należący do nich majątek przekazali w całości Narodowi Polskiemu na mocy Ustawy Sejmowej z 30 lipca 1925 r. Wolą darczyńców było, aby majątek FZK był niepodzielny i przeznaczony wiecześnie na cele opisane w ustawie. Wskazuje to dobitnie, że fundatorzy, jak i ówczesny sejm, pragnęli ustanowienia normy prawnej specjalnej, wychodzącej poza zakres działania ustaw ogólnie regulujących jakąś dziedzinę życia. Intencje te podkreśla jeszcze przyjęcie patronatu Prezydenta i Prymasa Polski. Sejm intencje fundatorów zaaprobował stwarzając *lex specialis*, która w myśl doktryny prawnej zawsze jest przed *lex generalis*. Powołano Fundację mocą specjalnej ustawy – tak jak chcieli donatorzy. Miało to uchronić ją przed interwencją władzy państwowej w realizację celów statutowych. Statutem Fundacji była specjalna Ustawa Sejmowa z 1925 r., na zasadzie której FZK utrzymywała żeńskie szkoły gospodarstwa domowego w Kuźnicach i w Kórniku, Bibliotekę Kórnicką wraz z Muzeum i Zakładem Badania Drzew i Lasu (obecnie Instytut Dendrologii PAN). Poza tymi zakładami majątek Fundacji stanowiły: 6759 ha użytków rolnych, 712 ha jezior, 4943 ha lasu, tartak, gorzelnia, domy mieszkalne w Kórniku, Pałac Działyńskich w Poznaniu oraz dobra zakopiańskie o łącznej powierzchni 6538 ha. Dochód netto przeznaczony był na realizację celów statutowych, w tym utrzymanie zakładów naukowych i szkolnych².

Po zakończeniu II wojny światowej na mocy dekretu z 12 grudnia 1944 r. Państwo przejęło lasy należące do FZK, które przed wojną przynosiły 60% dochodów. Ówczesne władze Fundacji, podjęły się niezmiernie trudnego zadania – zagospodarowania zdewastowanych majątków równocześnie realizując cele statutowe. Ambitne plany okazały się na dalszą metę niewykonalne. Majątki rolne po II wojnie pozbawione były całkowicie inwentarza żywego. Wprawdzie gospodarstwa rolne zostały do 1948 r. zaopatrzone w ten inwentarz, stan budynków poprawiony,

¹ Artykuł poświęcony jest tym wszystkim, którzy bezinteresownie doprowadzili do przywrócenia Narodowi szlacheckiego zapisu Zamoyskich.

² Z. Kalisz: *Fundacja Zakłady Kórnickie w latach 1925-1953* „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” (dalej PBK) Z. 15:1979, s.137-158.

a Zakłady utrzymane, ale w końcu 1948 r. sytuacja finansowa była tak napięta, że groziło całkowite ich zamknięcie. Posiadanie lasów, znakomicie zagospodarowanych i w czasie wojny nie zniszczonych, mogłoby temu zapobiec, ale wszelkie starania FZK o zwrot lasów były daremne. W tym stanie rzeczy władze Fundacji – zgodnie z zaleceniem Prezydenta jako patrona Fundacji – zdecydowały się na przekazanie gospodarstw rolnych Państwu z tym, że Państwo miało przejąć utrzymanie Zakładów. Dopóki obowiązywała Ustawa o „Zakładach Kórnickich”, ze względów prawnych nie było możliwe przekazanie tych nieruchomości na własność Państwa, a tylko w zarząd i użytkowanie. W wyniku rozmów przeprowadzonych z władzami państwowymi i poczynionych ustaleń z dnia 31 marca 1945 r. nastąpiło przejście majątków rolnych przez powstające wówczas Państwowe Gospodarstwa Rolne (PGR). W tym samym trybie prawnym Ministerstwo Rolnictwa w połowie 1949 r. przejęło Szkołę Domowej Pracy Kobiet w Kuźnicach i po dwóch latach ją zlikwidowało. W 1950 r. Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego wzięło w dzierżawę – za symboliczną opłatą – Zakład Dendrologii i Pomologii w Kórniku. W posiadaniu FZK pozostały tylko drobne grunty wydzierżawione chłopom i nieruchomości miejskie oraz Biblioteka Kórnicka wraz z Pałacem Działyńskich utrzymywana z dotacji państwowych. Ten dość zagmatwany stan prawny nieruchomości FZK powstał raczej *via facti*, aniżeli aktów prawnych i mógł być uregulowany przy okazji wprowadzenia w życie dekretu z 24 kwietnia 1952 r. o zniesieniu Fundacji (Dz. U. nr 25 poz.172). Była ku temu delegacja art. 5 ust. 2 tejże ustawy³. Na konferencji wszystkich zainteresowanych stron, która odbyła się w Prezydium Rady Ministrów w Warszawie ustalono, że Polska Akademia Nauk (PAN) przejmie cały majątek zniesionej FZK, a następnie wydzieli z niego obiekty dla niej niepotrzebne i przekaże je innym resortom. Te racjonalne ustalenia, które umożliwiały prawne uregulowanie i uporządkowanie spraw mienia pofundacyjnego, nie znalazły należytego odbicia w uchwale Rady Ministrów nr 35/1953. W 1953 r. PAN przejęła „na papierze” wszystko, a faktycznie tylko te obiekty, które były w posiadaniu FZK i Ministerstwa Szkół Wyższych i Nauki⁴. Niepotrzebne nieruchomości zostały przekazane innym resortom. Natomiast PGR-y nigdy nie chciały uznać, iż uchwała Rady Ministrów dotyczyła całego majątku pofundacyjnego i wszelkie usiłowania PAN w celu generalnego uregulowania stosunków z PGR-ami nie dały rezultatu.

³ Art. 5 ust. 2 Dekretu brzmiał: „Wszelkie inne umowy i tytuły prawne, mające jako przedmiot użytkowanie lub używanie przejętego majątku zniesionych fundacji lub jego części, mogą być przez właściwego ministra niezwłocznie rozwiązane lub uznane za wygasłe bez odszkodowania”.

⁴ Akt zdawczo-odbiorczy przejęcia majątku nieruchomego i ruchomego Fundacji „Zakłady Kórnickie” w Kórniku przez Polską Akademię Nauk, spisany w Warszawie dnia 5 października 1953 r.

Ten stan prawny trwał do 1989 r., wówczas to powołano Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa (AWRSP), która przejęła grunty rolne i nieruchomości zabudowane będące dotychczas we władaniu PGR-ów. Zadaniem Agencji była sprzedaż, bądź wydzierżawienie przejętych składników majątkowych. Oznaczało to, że grunty pofundacyjne mogły być przeznaczone do wyprzedaży. Proces ten rozpoczął się w rejonie Gądek, gdzie Agencja sprzedała około 130 ha gruntów pofundacyjnych. Działania te zaniepokoiły ludzi, którym idee Działyńskich i Zamoyskich pozostały bliskie. Pierwsze konkretne działania w kierunku restytucji FZK podjął prof. Jerzy Wisłocki ówczesny dyrektor Biblioteki Kórnickiej. Sprawami byłej Fundacji zainteresował władze PAN, Urząd Wojewódzki i Unię Wielkopolską. Kierownicy placówek PAN w Kórniku rozważali 2 warianty rozwiązań:

1. Restytucję Fundacji,
2. Scalenia całego majątku b. Fundacji pod Zarządem PAN.

Restytucja Fundacji – jak wówczas uważano – mogła grozić likwidacją placówek naukowych. Sądono również, że wywołanie nowej ustawy o FZK nie spotka się z zainteresowaniem parlamentarzystów. Drugi wariant rozwiązania spraw byłej FZK nie budził entuzjazmu władz PAN. W końcu jednak Prezydium PAN podzieliło pogląd kierowników placówek PAN w Kórniku, że należy doprowadzić do scalenia majątków byłej FZK pod zarządem PAN. Argumentem na rzecz takiego rozwiązania był fakt, że PAN przez 40 lat z należytą starannością realizowała cele byłej Fundacji w zarządzaniu jej majątkiem. Nie wypracowano jednak wówczas prawnego sposobu osiągnięcia tego celu. Działania w tej sprawie podjęła również Rada Miejska Kórnikowa zwracając się w 1992 r. w sprawie reaktywowania FZK bezpośrednio do prezydenta Lecha Wałęsy. O tym fakcie prof. Jerzy Wisłocki poinformował wiceprezesa i sekretarza naukowego PAN prof. Leszka Kuźnickiego i sekretarza naukowego wydziału I prof. Andrzeja Wyczańskiego. W wyniku tych informacji prof. L. Kuźnicki zwrócił się do prof. J. Wisłockiego z propozycją przedstawienia koncepcji uregulowania przejęcia przez PAN majątku po FZK. W odpowiedzi prof. J. Wisłocki przesłał propozycję przejęcia wszystkich składników majątkowych po byłej FZK przez PAN. 30 listopada 1992 r. otrzymał on na piśmie stanowisko PAN, które jak napisał w notatce służbowej do prof. L. Kuźnickiego

[...] świadczy o generalnym nieporozumieniu w tej sprawie. Wynika z niego jakobyś ubiegał się o odtworzenie fundacji (!), pouczenie o tym, że termin reaktywowania dawnych fundacji już dawno minął (o czym wie nawet student prawa) i konstatował, że PAN przejęła już majątek byłej Fundacji, [...] czyli moje opracowanie nie zostało przeczytane. Mimo, że proponowałem przygotowanie dokumen-

tacji prawnej całej sprawy z oferty tej nie skorzystano i z góry zawyrokowano iż PAN nie ma podstaw prawnych do przejęcia z rąk PGR majątków rolnych. Do pisma zostało dołączone pełnomocnictwo dla mnie do uregulowania sytuacji formalno-prawnej nieruchomości zajmowanych przez Bibliotekę Kórnicką PAN, Instytut Dendrologii PAN i Zakład Doświadczalny PAN w Kórniku. Pełnomocnictwo to ze względu na braki formalne będę musiał zwrócić, ale również jego treść może być łatwo zakwestionowana przez partnerów naszych działań⁵.

Wypowiedź prof. Wisłockiego świadczy, że władze PAN nie rozumiały złożoności całej sprawy i nie bardzo zainteresowane były przejmowaniem w swój zarząd majątków rolnych. W tej sytuacji prof. J. Wisłocki i ludzie, którym przyświecała idea twórców FZK, uznali, że należy szczegółowo ustalić, czy podstawy prawne roszczeń PAN do dóbr po byłej Fundacji są wystarczające do wszczęcia określonego postępowania, jeżeli nie, to – jak sądzą – należy się liczyć z utworzeniem nowej Fundacji. Na tym etapie prace nad była FZK można określić mianem „etapu kórnickiego”. Do prac w 1997 r. włączył się Oddział PAN w Poznaniu z jej prezesem prof. Andrzejem Legockim. Po wielu dyskusjach i konsultacjach, w których uczestniczyli parlamentarzyści, przedstawiciele władz państwowych szczebla wojewódzkiego i samorządowego, przedstawiciele AWRSP i Oddziału Poznańskiego PAN wypracowano stanowisko, że jedyną drogą odtworzenia FZK jest jej restytucja. Prof. A. Legocki otrzymał 12 kwietnia 1997 r. od Sekretarza Generalnego PAN notarialne pełnomocnictwo

[...] do podejmowania wszelkich czynności związanych z restytuowaniem fundacji pod nazwą „Zakłady Kórnickie” z siedzibą w Kórniku, a w związku z tym reprezentuje PAN wobec wszelkich władz, urzędów, sądów, instytucji, osób prawnych i fizycznych, do składania wszelkich oświadczeń, wniosków i pism, do wyjednywania i odbioru dokumentów, do odbioru korespondencji i przesyłek, do podpisywania aktów notarialnych, także do wszelkich innych czynności jakie okażą się konieczne do realizacji niniejszego pełnomocnictwa⁶.

Od połowy 1997 r. odbywały się regularne spotkania w Oddział PAN w Poznaniu organizowane przez prof. A. Legockiego. Najpierw rozpoczęto prace nad ewidencją nieruchomości zabudowanych i niezabudowanych po byłej FZK. Koordynację tych prac prof. A. Legocki powierzył dr. Zbigniewowi Kaliszowi. Prace – na podstawie wykazu składników majątkowych byłej FZK z 1953 r. – wykonane zostały przez powiatowe urzędy z Poznania, Śremu i Środy na zlecenie Urzędu Wo-

⁵ Notatka służbowa sporządzona przez prof. J. Wisłockiego. Dokument w aktach Fundacji „Zakłady Kórnickie”.

⁶ Akt notarialny dot. pełnomocnictwa. W aktach Fundacji „Zakłady Kórnickie”.

jewódzkiego w Poznaniu. Rozliczenie zostało ostatecznie uzgodnione z Oddziałem Państwowej Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. W 1997 r. odbyło się w Oddziale PAN w Poznaniu kilka spotkań, na których omawiano postęp prac przygotowawczych umożliwiających opracowanie projektu ustawy o restytucji Fundacji. Spotkania takie miały miejsce 9 kwietnia, 27 maja, 16 czerwca i 10 lipca 1997 r. Najczęściej uczestniczyli w nich prof. A. Legocki, mec. Mieczysława Szymańska, mec. Rafał Przysański, prof. Jan Węglarz, mgr Teresa Senkus (dyr. Administracyjny Oddziału Poznańskiego PAN), dr Z. Kalisz. Prace wykonane w 1997 r. umożliwiły opracowanie przez mecenasa R. Przysańskiego projektu ustawy o „Zakładach Kórnickich” i zainteresowanie w początkach 1998 r. tym projektem parlamentarzystów z Wielkopolski. Pierwsze spotkania odbywały się w wąskim gronie, w którym uczestniczyli posłowie Marcin Libicki i Marek Zieliński. W trakcie tych spotkań zastanawiano się nad trybem prac parlamentarzystów nad ustawą. Poseł M. Libicki, po konsultacjach z posłami UW i AWS z Wielkopolski, zgodził się być sprawozdawcą tej ustawy. O wszystkich podejmowanych działaniach prof. A. Legocki informował środki masowego przekazu na konferencjach prasowych w Oddziale PAN w Poznaniu, m.in. w dn. 12 stycznia 1998 r., 14 września 1998 r., 15 stycznia 1999 r., 21 września 2001 r. Również Prezes Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa – Adam Tański włączył swój urząd w prace nad restytucją FZK, wydając zarządzenie o wstrzymaniu obrotu prawnego nieruchomościami byłej FZK. 14 września 1998 r. parlamentarzyści AWS i Unii Wolności z Ziemi Wielkopolskiej przyjęli stanowisko, w którym „[...] wyrażają zdecydowaną wolę podjęcia starań legislacyjnych zmierzających do restytucji Fundacji Zakłady Kórnickie i wniesienie projektu ustawy do łaski marszałkowskiej”⁷.

W uzasadnieniu inicjatywy parlamentarnej posłów czytamy:

Fundacja Zakłady Kórnickie, która została nieprawnie rozwiązana, jako jedyna w Polsce jest chroniona Ustawą Sejmową, dlatego też powinna zostać restytuowana. Cele Fundacji, nawiązując do historycznych zapisów ustawowych nawiązując do szczytnych zasad pracy organicznej i działalności społecznej na rzecz rozwoju rolnictwa, edukacji i kultury Ziemi Wielkopolskiej⁸.

W ślad za tym, 26 listopada 1998 r., posłowie wnioskodawcy wnieśli projekt ustawy o FZK⁹ na ręce Marszałka Sejmu. Marszałek Sejmu projekt ustawy prze-

⁷ Stanowisko parlamentarzystów AWS i Unii Wolności. W aktach Fundacji „Zakłady Kórnickie”.

⁸ W dniu 29 grudnia 1998 r. posłowie wnioskodawcy przedstawili uzupełnienie przedstawienia projektu ustawy.

⁹ Aneks nr 1. Wniosek poselski do Sejmu RP o Fundacji „Zakłady Kórnickie”.

słał do Rządu oraz do Komisji Nauki, Edukacji i Młodzieży oraz Komisji Skarbu Państwa, Uwłaszczenia i Prywatyzacji. Rząd zajął trzy stanowiska w tej sprawie (2 marca 1999 r., 31 sierpnia 1999 r. i 13 września 2000 r.). W pierwszym stanowisku wobec poselskiego projektu ustawy o FZK (druk nr 849) Rada Ministrów uznała, że powołanie Fundacji na zasadach określonych w projekcie ustawy nie znajduje uzasadnienia, ponieważ zaproponowane rozwiązania są sprzeczne z przepisami Ustawy z dn. 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 155, poz. 1014)¹⁰. Ponadto, Rząd wskazał w proponowanych rozwiązaniach:

– niespójność z przepisami ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o utworzeniu Komitetu Badań Naukowych (Dz. U. Nr 8, poz. 28 z późniejszymi zmianami) w zakresie możliwości finansowania ze środków finansowych ustalonych w budżecie państwa na naukę, będących w dyspozycji Przewodniczącego KBN, dotowania przejętych przez Fundację „Zakłady Kórnickie” placówek naukowych¹¹.

– niespójność z przepisami ustawy z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych (Dz. U. z 1991 r. Nr 44, poz. 194, z późniejszymi zmianami) w zakresie zadań jednostek naukowych i jednostek badawczo-rozwojowych oraz ich celów¹².

Rada Ministrów zwróciła także uwagę, że szczególny tryb tworzenia fundacji reguluje ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz. U. z 1991 r. Nr 46, poz. 203 i z 1997 r. Nr 121 poz. 769). Stosownie do przepisów tej ustawy obowiązujący tryb zakładania fundacji wymagał między innymi notarialnego oświadczenia woli o ustanowieniu fundacji oraz wpisania jej do rejestru przez Sąd Rejestrowy. Poselski projekt – argumentował Rząd – przewidywał powołanie FZK w drodze ustawy; było to spowodowane brakiem odpowiednich uregulowań dotyczących przywrócenia bytu FZK.

Niezależnie od powyższego Rada Ministrów zgłosiła szereg szczegółowych uwag do projektu ustawy. Jednocześnie Rząd w swym stanowisku wnosił o dokładne zestawienie majątku FZK wraz z opisem aktualnego stanu prawnego tego majątku, gdyż mogło to się wiązać np. z ewentualnymi odszkodowaniami w stosunku do osób, które nabyły majątek należący do zlikwidowanej Fundacji w „do-

¹⁰ Proponowane rozwiązanie przewidywało nieodpłatne wyposażenie Fundacji „Zakłady Kórnickie” w majątek obejmujący nieruchomości stanowiące własność Skarbu Państwa, co było niezgodne z art. 23 „Ustawy o finansach publicznych”, która stanowiła, że Skarb Państwa nie może tworzyć fundacji. Ponadto Rząd proponował precyzyjnie określić zakres następstwa prawnego Fundacji „Zakłady Kórnickie” w stosunku do poprzedniej Fundacji „Zakłady Kórnickie” z 1925 r.

¹¹ Dotyczy art. 6 projektu ustawy o FZK.

¹² Jak wyżej, art. 5.

brej wierze”. W konkluzji swego stanowiska Rada Ministrów uznała, że utworzenie FZK na zasadach określonych w poselskim projekcie nie jest uzasadnione

[ze] względu na liczne wątpliwości o charakterze merytorycznym, a ponadto byłoby sprzeczne z obowiązującym stanem prawnym, w szczególności z przepisami o finansach publicznych. Z tych względów Rada Ministrów zajmuje negatywne stanowisko w sprawie omawianego projektu ustawy¹³.

W tej sytuacji prof. A. Legocki poprosił o opinię prawną w tej sprawie prof. Stanisława Sołtyśńskiego. Stosowny dokument przy udziale prof. Aurelii Nowickiej został opracowany i przekazany 4 maja 1999 r. wnioskodawcom. W konkluzjach opinii czytamy:

1. W świetle obowiązującego prawa brak jakichkolwiek przeszkód prawnych do ustanowienia Fundacji „Zakłady Kórnickie” w drodze ustawy.

2. Ustanowienie Fundacji w drodze aktu normatywnego stanowić będzie tryb odrębny w stosunku do przewidzianej w ustawie o fundacjach, a zatem nie będą miały zastosowania przepisy tej ustawy dotyczące tworzenia fundacji w drodze oświadczenia woli (czynności cywilno-prawnej).

3. Ustanowienie Fundacji w drodze ustawy nie pozostaje w sprzeczności z ustawą o finansach publicznych, gdyż uchwalenie ustawy – będące aktem stanowienia prawa – w żadnym razie nie może być traktowane jako tworzenie fundacji przez Skarb Państwa w rozumieniu art. 23 tej ustawy.

4. Rozumiemy, że z punktu widzenia polityki Państwa, realizowanej przez Radę Ministrów, inicjatywa ustawodawcza wyrażana w poselskim projekcie ustawy o Fundacji – Zakłady Kórnickie, może wywoływać pewne wątpliwości związane z uchwaleniem ustawy, której w prawnym sensie może być przypisany charakter aktu reptrywizacyjnego. Z drugiej jednak strony należy uwzględnić szczególny status Fundacji, powołanej Ustawą przez Sejm II Rzeczypospolitej, której majątek stanowiły dobra „oddane Narodowi Polskiemu” przez przedstawicieli rodów Działyńskich i Zamoyskich.

5. Uznając za słuszne stanowisko, że fundacje powinny powstać ze środków prywatnych, wyrażamy przekonanie, że w niniejszej sprawie kryterium to jest spełnione, gdyż Państwo przeznaczy na wyposażenie nowo tworzonej osoby prawnej mienie Fundacji zniesionej dekretem z 1952 r. stanowiących spuściznę wspólnych rodów wielkopolskich. Ustanowienie Fundacji w drodze ustawy jest w obowiązującym stanie prawnym jedynym sposobem, dzięki któremu mogą być realizowane słuszne cele Fundacji „Zakłady Kórnickie” w nowych warunkach społecznych i gospodarczych, przy wykorzystaniu tej części mienia zniesionej Fundacji, która zostanie przeznaczona na wyposażenie Fundacji.

¹³ Stanowisko Rządu. W aktach Fundacji „Zakłady Kórnickie”.

6. Uchwalenie ustawy będzie zgodne z zasadami sprawiedliwości społecznej, które – stosownie do art. 2 Konstytucji – urzeczywistnia Rzeczpospolita Polska jako demokratyczne państwo prawne¹⁴.

Opinia ta miała zasadniczy wpływ na dalsze prace legislacyjne nad projektem ustawy. Rząd w drugim stanowisku w tej sprawie z dnia 31 sierpnia 1999 r. uznał

[...] za słuszne cele Fundacji określone w art. 5 projektu Ustawy, gdyż nawiązują do zasad pracy organicznej, działalności na rzecz rolnictwa, edukacji i kultury Ziemi Wielkopolskiej oraz dotyczą tworzenia podstaw do wzorcowych zasad gospodarowania zasobami rolnymi¹⁵.

Rząd stwierdził, że w toku dalszych prac legislacyjnych nad projektem niezbędne będzie określenie skutków finansowych dla budżetu państwa, związanych z wejściem w życie projektowanej ustawy. W celu osiągnięcia tego celu należało dokonać szczegółowego określenia majątku wchodzącego w skład zlikwidowanej FZK, wraz z aktualnym stanem prawnym i wyceną majątku, który miał być wniesiony do tworzonej Fundacji. Wątpliwości Rządu nadal budził zapis art. 8 projektowanej ustawy, gdyż przepis ten – zdaniem Rządu – nie określał zakresu następstwa prawnego fundacji w stosunku do dawniej istniejącej fundacji. W tej sytuacji Rząd proponował zamieszczenie przepisów chroniących prawa tych podmiotów, we władaniu których jest mienie byłej FZK.

Mimo tych uwag Rząd uznał, że poselski projekt ustawy powinien być przedmiotem dalszych prac legislacyjnych, w toku których należałoby dokonać stosownych uzupełnień i usunąć przedstawione w stanowisku wątpliwości. Rząd zastrzegł sobie sformułowanie ostatecznego stanowiska po zapoznaniu się z wykazem składników majątkowych, które mają być przekazane FZK. W związku z tym, że Rząd w trakcie prac sejmowych nad projektem ustawy zgłaszał szereg nowych poprawek, Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej – Maciej Płażyński zwrócił się do Premiera z prośbą, aby Rada Ministrów ponownie zajęła stanowisko wobec poselskiego projektu ustawy o Fundacji „Zakłady Kórnickie”¹⁶. Rada Ministrów w swym stanowisku podzieliła pogląd wyrażony przez Prezydium Komisji Nauki, Edukacji i Młodzieży oraz Komisji Skarbu Państwa, Uwłaszczenia i Prywatyzacji. Rząd uznał, że projektowana ustawa posiada charakter szczególny, a zawarte

¹⁴ Fundacja „Zakłady Kórnickie”. Rys historyczny i projekt restytucji. Red. A. B. Legocki, Poznań 1999, s. 25-26.

¹⁵ Stanowisko Rządu do poselskiego projektu ustawy o Fundacji „Zakłady Kórnickie” z dnia 31.08.1999 r. W aktach FZK.

¹⁶ Stanowisko Rządu do poselskiego projektu ustawy o Fundacji „Zakłady Kórnickie” z dnia 13.09.2000 r.

w niej ustalenia są kontrowersyjne. Jednakże ze względu na zaistnienie nowych okoliczności (nowej interpretacji prawnej art. 23 ustawy o finansach publicznych z dnia 26 XI 1998 r.)¹⁷ FZK może być powołana w drodze odrębnej ustawy, stanowiącej regulację szczególną w stosunku do trybu tworzenia fundacji określonego w ustawie z 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach¹⁸. Rząd jednocześnie podkreślił, że takie rozwiązanie będzie stanowiło wyłom w zasadzie przyjętej przez Sejm RP, bowiem statutowe cele FZK, zgodnie z art. 6 projektu ustawy, będą realizowane przy wykorzystaniu mienia Skarbu Państwa, w które FZK będzie nieodpłatnie wyposażona. Z tego też powodu w przekazanym Sejmowi RP stanowisku Rządu podkreślono, że w toku dalszych prac legislacyjnych nad projektem niezbędne jest określenie skutków finansowych dla budżetu państwa związanych z wejściem w życie projektowanej ustawy. Ponadto w tym celu – zdaniem Rządu – należało dokonać szczegółowego określenia majątku wchodzącego w skład byłej FZK wraz z aktualnym stanem prawnym i wyceną majątku, który miał być wniesiony do tworzonej Fundacji. Uznano także za niezbędne dokonanie zmiany art. 6 projektu ustawy w ten sposób, aby po wykreśleniu w ust. 1 punktu 2 uzupełnić ustawę nowym wstępem, w myśl którego załącznik do ustawy określić miał szczegółowo składniki majątkowe przekazane FZK. Zdaniem Rządu to oficjalne określenie stanu majątku zapobiegnie ewentualnemu zbyciu poszczególnych składników majątkowych FZK. Zdecydowano także, że przekazany majątek nie powinien obejmować lasów i innych nieruchomości zarządzanych przez Lasy Państwowe oraz parki narodowe, a także gruntów oddanych w użytkowanie wieczyste PAN lub placówek naukowych Akademii¹⁹. Ponadto Rada Ministrów podtrzymała stanowisko, że poselski projekt ustawy powinien być przedmiotem dalszych prac legislacyjnych, w toku których należy dokonać stosownych uzupełnień i usunąć istniejące wątpliwości.

Komisje Skarbu Państwa, Uwłaszczenia i Prywatyzacji oraz Edukacji, Nauki i Młodzieży pracowały nad projektem do 24 sierpnia 2001 r.²⁰, wówczas to Sejm

¹⁷ Rząd przyznał, iż dotychczas źle interpretował ten artykuł; odnosi się on bowiem do Sejmu RP, a nie do organów administracji zarządzającej majątkiem Skarbu Państwa.

¹⁸ Zob. Dz. U. z 1991 r. Nr 46 poz. 203 i z 1997 r. Nr 121, poz. 769.

¹⁹ To stanowisko Rządu było zbieżne z poglądem w tej sprawie PAN, która wnioskowała, aby stosowny zapis art. 6 ust. 2 projektu ustawy brzmiał: W stosunku do gruntów Skarbu Państwa oddanych do dnia wejścia ustawy w użytkowanie wieczyste, a tym samym będących w użytkowaniu wieczystym PAN, przepisu ust. 1 nie stosuje się. Zob. list Prezesa PAN do Grażyny Staniszewskiej – Przewodniczącej Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży Sejmu RP z dnia 03.12.1999 r. W aktach FZK.

²⁰ „Ciemne chmury” nad Fundacją „Zakłady Kórnickie” pojawiły się w trakcie drugiego czytania poselskiego projektu ustawy (druk nr 3205), kiedy to posłowie (W. Szczepański, S. Stec, S. Kaczmarek z AWS i UW) zgłosili 25 poprawek. W tym skreślenie w zał. Nr 2 do projektu ustawy następujących nieruchomości: Dymaczewo Stare – 2,1187 ha), Trzebaw (1,3577 ha), Zwola (19, 2580 ha), Gablin (388,6996 ha), Januszewo (123,7165 ha), Żrenica (396,8540 ha), Jarosławiec (588,5479 ha),

uchwalił ustawę o FZK, to samo w dniu 18 września 2001 r. uczynił Senat, a Prezydent RP w dniu 11 października 2001 r. podpisał ustawę²¹, która zaczęła obowiązywać po upływie 3 miesięcy, od dnia ogłoszenia.

Fundacja zawiaduje obecnie w Wielkopolsce gruntami o pow. 4 188,40 ha zabudowanymi i niezabudowanymi. Organami Fundacji jest 10 osobowa Rada Kuratorów i 4 osobowy Zarząd²². Prezes Zarządu FZK i członkowie Zarządu oraz Przewodniczący i członkowie Rady Kuratorów pełnią swe funkcje nieodpłatnie. Przysługują im jedynie diety oraz zwrot kosztów podróży i zakwaterowania²³. Do zakresu kompetencji Rady Kuratorów należy:

- 1) zatwierdzanie programów działania Fundacji,
- 2) przyjmowanie okresowych sprawozdań z działalności Fundacji,
- 3) powoływanie i odwoływanie Prezesa oraz pozostałych członków Zarządu,
- 4) zatwierdzanie rocznych sprawozdań finansowych i udzielanie absolutorium Zarządowi,
- 5) występowanie z wnioskami dotyczącymi działalności Fundacji,
- 6) wyrażanie zgody na tworzenie i likwidowanie jednostek gospodarczych Fundacji, udział Fundacji w spółkach i organizacjach gospodarczych,
- 7) wyrażanie zgody na likwidację Fundacji, w przypadkach określonych w § 23 ust. 2²⁴,
- 8) zatwierdzenie wyznaczonego przez Zarząd likwidatora,
- 9) dokonywanie zmian w Statucie Fundacji w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw nauki²⁵.

Zarząd FZK zgodnie z zapisem § 17 Statutu kieruje działalnością FZK i reprezentuje ją na zewnątrz. Podejmuje także uchwały we wszystkich sprawach nie zastrzeżonych do kompetencji Rady Kuratorów, a w szczególności w zakresie:

- 1) reprezentowania Fundacji na zewnątrz,
- 2) sprawowania zarządu nad majątkiem Fundacji,
- 3) organizowania i nadzorowania działalności gospodarczej Fundacji,

Romanowo (676,2997 ha), Zmysłowo (382,1793 ha). Jeżeli Sejm zgodziłby się na tę zwłaszcza poprawkę – to powołanie Fundacji „Zakłady Kórnickie” nie miałoby sensu.

²¹ Aneks nr 2 „Ustawa z dnia 18 września 2001 r. o Fundacji ‘Zakłady Kórnickie’”.

²² Aneks nr 3 „Skład osobowy Rady Kuratorów i Zarządu Fundacji powołany 18 listopada 2002 r. na 5-letnią kadencję”.

²³ Statut Fundacji „Zakłady Kórnickie” § 22. Zbiory FZK.

²⁴ Zarząd Fundacji może podjąć uchwałę o likwidacji Fundacji, w razie zaistnienia okoliczności zawartych w art. 15 ustawy o fundacjach oraz w przypadkach innych niż wskazane w powyżej cytowanym artykule, po wyrażeniu zgody przez Radę Kuratorów.

²⁵ Statut Fundacji „Zakłady Kórnickie” § 13 s. 14.

- 4) przygotowania i realizacji programów działania Fundacji,
- 5) przygotowania okresowych sprawozdań z działalności Zarządu wraz ze sprawozdaniami finansowymi oraz przedstawiania jej Radzie Kuratorów.

Opracowany został plan działalności gospodarczej FZK zatwierdzony przez Radę Kuratorów na posiedzeniu w dniu 12 września 2003 r. Zarząd nawiązał także współpracę z władzami samorządowymi i administracyjnymi Zakopanego, dla ustalenia praw własnościowych FZK oraz współorganizowania działań dla dobra tamtejszej społeczności.

Aneks nr 1

Wniosek poselski do Sejmu RP o Fundacji „Zakłady Kórnickie”

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Druk nr 849
Warszawa, 26 listopada 1998 r.

Pan Maciej Płażyński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 29 regulaminu Sejmu grupa posłów wnosi projekt ustawy:

o Fundacji – Zakłady Kórnickie.

(-) Franciszek Adamczyk; (-) Paweł Arndt; (-) Marek Biernacki; (-) Marian Blecharczyk; (-) Juliusz Braun; (-) Jerzy Feliks Budnik; (-) Ryszard Czarnecki; (-) Karol Działoszyński; (-) Leszek Franciszek Dziamski; (-) Joanna Fabisiak; (-) Roman Giedroń; (-) Stanisław Głowacki; (-) Henryk Goryszewski; (-) Aleksander Hall; (-) Wojciech Hausner; (-) Jan Maria Jackowski; (-) Mariusz Kamiński; (-) Michał Tomasz Kamiński; (-) Bronisław Komorowski; (-) Jan Kulas; (-) Marcin Libicki; (-) Teresa Liszcz; (-) Paweł Łączkowski; (-) Marek Markiewicz; (-) Konstanty Miodowicz; (-) Stefan Niesiołowski; (-) Waldemar Pawłowski; (-) Marian Piłka; (-) Leszek Piotrowski; (-) Jerzy Polaczek; (-) Jan Rokita; (-) Grzegorz Schreiber; (-) Mirosław Andrzej Styczeń; (-) Tomasz Szyszko; (-) Krzysztof Śmieja; (-) Kazimierz Michał Ujazdowski; (-) Urszula Wachowska; (-) Ryszard Wawryniewicz; (-) Stanisław Wądołowski; (-) Tomasz Welnicki; (-) Wojciech Włodarczyk; (-) Piotr Wojciech Wójcik; (-) Stanisław Zajac; (-) Marcin Zawila; (-) Marek Zieliński; (-) Piotr Żak.

Aneks nr 2

Ustawa Z dnia 18 września 2001 r. O fundacji – Zakłady Kórnickie

Dążąc do umożliwienia kontynuacji tradycji fundacji „Zakłady Kórnickie” ustanowionej ustawą z dnia 30 lipca 1925 r., a powstałej z oddanego Narodowi Pol-skiemu majątku nieruchomości Jadwigi z Działyńskich Zamoyskiej i Władysława Zamoyskiego, stanowi się, co następuje:

Art. 1.1. Ustanawia się fundację pod nazwą „Zakłady Kórnickie”, zwaną dalej „Zakładami”.

2. Zakłady działają pod patronatem honorowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Prymasa Polski.

Art. 2. Zakłady nabywają osobowość prawną z chwilą wpisania do Krajowego Rejestru Sądowego.

Art. 3. Historycznym znakiem Zakładów jest znak, którego wzór stanowi załącznik nr 1 do ustawy.

Art. 4. Siedzibą Zakładów jest miasto Kórnik.

Art. 5. Celami Zakładów są:

1) wspieranie i rozwijanie nowoczesnego rolnictwa poprzez upowszechnianie kultury rolniczej, oświaty, wartościowych rozwiązań agrotechnicznych oraz prowadzenie wzorcowych gospodarstw rolnych,

2) działanie na rzecz edukacji rolnej i działalności naukowo-badawczej poprzez zakładanie szkół rolniczych, wspieranie nowoczesnego kształcenia, fundowanie stypendiów, organizowanie działalności powszechniającej racjonalne gospodarowanie zasobami rolnymi,

3) propagowanie idei pracy organicznej,

4) działanie na rzecz poprawy warunków życia i pracujących związanych z terenami Za-

kładów, zamieszkałych na terenach lub w pobliżu terenów Zakładów, w tym także wspieranie inicjatyw społecznych,

5) wspieranie placówek Polskiej Akademii Nauk – Biblioteki Kórnickiej i Instytutu Dendrologii.

Art. 6. 1. Dla realizacji celów określonych w art. 5 wyposaża się nieodpłatnie Zakłady w majątek obejmujący, w dniu wejścia w życie ustawy, nieruchomości stanowiące własność Skarbu Państwa, wymienione w załączniku nr 2 do ustawy, które były własnością fundacji „Zakłady Kórnickie”, bez prawa zbywania tego majątku.

2. Majątek Skarbu Państwa, w który wyposaża się Zakłady, nie obejmuje nieruchomości będących przedmiotem użytkowania wieczystego, w tym także nieruchomości będących w użytkowaniu wieczystym Polskiej Akademii Nauk lub placówek naukowych Polskiej Akademii Nauk, a także znajdujących się na tych gruntach budynków Polskiej Akademii Nauk lub jej placówek naukowych oraz nieruchomości wchodzących w skład parków narodowych lub będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

Art. 7.1. Zakłady stają się z chwilą wpisania do Krajowego Rejestru Sądowego, z mocy prawa, właścicielem nieruchomości, o których mowa w art. 6 ust. 1.

2. Nabycie praw, o których mowa w ust. 1, stwierdza właściwy wojewoda w drodze decyzji.

3. W przypadku gdy nieruchomości, które Zakłady nabyły na podstawie ust. 1, są przedmiotem umów zawartych z osobami trzecimi, Zakłady stają się stroną tej umowy.

Art. 8. Zakłady realizują idee fundacji „Zakłady Kórnickie” w zakresie celów objętych art. 5.

Art. 9. 1. Zakłady mogą prowadzić działalność gospodarczą służącą realizacji ich celów w sposób zgodny ze statutem. Dochód z tej działalności może być przeznaczony tylko na realizowanie zadań statutowych Zakładów.

2. Straty z prowadzonej przez Zakłady działalności pokrywane są z dochodów uzyskanych w następnych latach.

Art. 10. 1. Organami Zakładów są:

- 1) Rada Kuratorów,
- 2) Zarząd.

2. Rada Kuratorów powoływana jest na 5 lat i składa się z przedstawicieli:

- 1) Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) Prymasa Polski,
- 3) ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego,
- 4) ministra właściwego do spraw rolnictwa,
- 5) ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa,
- 6) Wojewody Wielkopolskiego,
- 7) burmistrza miasta Kórnik,
- 8) burmistrza miasta Środy Wielkopolskiej,
- 9) Polskiej Akademii Nauk,
- 10) Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Art. 11. Statut Zakładów określi w szczególności:

- 1) zasady powoływania i kompetencje organów, w tym skład i organizację Zarządu,
- 2) zakres działalności gospodarczej.

Art. 12. Źródłami finansowania Zakładów są:

- 1) dochody z majątku Zakładów,
- 2) dochody z działalności gospodarczej Zakładów,
- 3) darowizny, spadki i zapisy,
- 4) inne źródła.

Art. 13.1. Nadzór nad Zakładami sprawuje minister właściwy do spraw nauki.

2. Statut Zakładów może być zmieniony przez Radę Kuratorów w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw nauki.

Art. 14. 1. W terminie 3 miesięcy od dnia wejścia ustawy w życie minister właściwy do spraw nauki:

- 1) nada Zakładom statut,
- 2) dokona zgłoszenia Zakładów do Krajowego Rejestru Sądowego celem dokonania wpisu,
- 3) zwróci się, po zarejestrowaniu Zakładów, do podmiotów wskazanych w ustawie o wyznaczenie przedstawicieli do Rady Kuratorów.

2. Do czasu powołania Zarządu Zakładów obowiązki Zarządu pełni pełnomocnik ministra właściwego do spraw nauki.

Art. 15. W przypadku likwidacji Zakładów majątek przechodzi na własność Skarbu Państwa.

Art. 16. W sprawach nieuregulowanych ustawą do Zakładów stosuje się przepisy ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz. U. z 1991 r. Nr 46, póź. 203, z 1997 r. Nr 121, póź. 769 i z 2000 r. Nr 120, póź. 1263).

Art. 17. Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej:
A. Kwaśniewski

Załączniki do ustawy z dnia 18
września 2001 r. (póź. 1451)

Aneks nr 3

Skład osobowy Kuratorium i Zarządu Fundacji
powołany 18 listopada 2002 r. na 5-letnią kadencję

Rada Kuratorów

1. prof. dr Andrzej B. Legocki – przedstawiciel Polskiej Akademii Nauk – Prezes Rady Kuratorów
2. mgr inż. Janusz Paul – przedstawiciel Prezydenta R.P.
3. ks. dr Jan Krokos – przedstawiciel Prymasa R.P.
4. prof. dr Bogdan Marciniec – przedstawiciel Ministra Edukacji i Sportu
5. mgr inż. Wojciech Jankowiak – przedstawiciel Ministra Rolnictwa
6. dr Mirosław Słowiński – przedstawiciel Ministra Skarbu
7. prof. dr Jerzy Wiślocki – przedstawiciel Wojewody Wielkopolskiego
8. dr Zbigniew Kalisz – przedstawiciel Burmistrza Kórnik
9. mgr Mieczysław Jacków – przedstawiciel Burmistrza Środy Wlkp.
10. prof. dr Leon Kozacki – przedstawiciel Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Zarząd

1. prof. dr Jerzy Wiślocki – prezes
2. prof. dr Stanisław Sierpowski – wiceprezes
3. dr Zbigniew Kalisz – członek
4. mgr inż. Kazimierz Grzesiak – członek

Dyr. Fundacji: mgr Ryszard Laskowski

Wszystkie te uwagi są bardzo ważne i należy je brać pod uwagę przy ocenie pracy.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.

Wskazano również na niektóre błędy i niedociągnięcia, które należy poprawić w przyszłości.